

کفایت اجتماعی کودکان و نوجوانان

مارگارت سیمرود-کلیکمن

ترجمه و تالیف

دکتر سعید رضایی

(عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبائی)

انتشارات آوای نور

تهران-۱۳۹۴

سرشناسه	: سیمرود-کلیکمن، مارگارت Semrud-Clikeman, Margaret
عنوان و نام پدیدآور	: کفایت اجتماعی: کودکان و نوجوانان / مارگارت سیمرود-کلیکمن ؛ ترجمه و تالیف سعید رضایی.
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص. ؛ ۵/۲۱×۵/۱۴ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۱۴-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتاب حاضر ترجمه بخشی از کتاب " Social competence in children " است.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۳۳- ۱۶۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: مهارت‌های اجتماعی در کودکان / مهارت‌های اجتماعی در نوجوانان
موضوع	: روابط بین اشخاص
شناسه افزوده	: رضایی، سعید، ۱۳۵۷ - مترجم
رده بندی کنگره	: BF ۷۲۳۳ ۱۳۹۳ س۹/م۹
رده بندی دیویی	: ۱۵۵/۴۱۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كفايت اجتماعى، كودكان و نوجوانان

مارگارت سيمرود-كليکمن

ترجمه و تالیف: دکتور سعید رضایی

ناشر: انتشارات آوای نور

چاپ دوم: ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۱۴-۶

نشانی: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری

پلاک ۹۹ تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵، نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۸۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

۹	درباره مولف
۱۱	پیشگفتار مولف
۱۳	پیشگفتار مترجم
۱۵	فصل اول: کفایت اجتماعی کودکان.....
۱۷	تعریف کفایت اجتماعی
۱۸	زمینه‌های موثر در کفایت اجتماعی
۲۱	خوشه‌های نظریه وولر
۲۳	مدل‌های کفایت اجتماعی
۲۸	نظریه ذهن و کفایت اجتماعی
۳۰	مولفه‌های (عناصر) کفایت اجتماعی
۳۷	خلاصه و جمع بندی فصل
۳۹	فصل دوم: رشد کفایت اجتماعی در کودکان.....
۴۰	دوره نوزادی و خردسالی
۴۲	نقش خلق و خو و کفایت اجتماعی
۴۵	دل‌بستگی یا پیوندهای عاطفی و کفایت اجتماعی
۴۸	رشد کفایت اجتماعی در دوره کودکی میانه (کودکان پیش دبستانی)
۵۳	نقش عوامل زیستی
۵۷	نقش معلمان و تاثیر ارتباط با آنان
۶۰	نقش همسالان و تاثیر ارتباط با آنان
۶۳	خلاصه و جمع بندی
۶۴	رشد کفایت اجتماعی در دوره کودکی بزرگسال
۶۷	نوع روابط و کفایت اجتماعی
۶۹	ادراک میان فردی و کفایت اجتماعی
۷۱	شیوه‌های تربیتی و کفایت اجتماعی

نقش والدین و کفایت اجتماعی	۷۶
نقش گروه همسالان و کفایت اجتماعی	۷۹
رشد کفایت اجتماعی در دوران نوجوانی و اوایل جوانی	۸۲
نقش همسالان و کفایت اجتماعی	۸۵
رابطه دوستی با جنس مخالف و کفایت اجتماعی	۹۱
نقش خانواده (والدین) و کفایت اجتماعی	۹۲
اهمیت دلبستگی و کفایت اجتماعی	۹۳
توانایی تنظیم عواطف و کفایت اجتماعی	۹۶
رفتارهای ناسازگار و کفایت اجتماعی	۹۸
رفتار پرخاشگری و کفایت اجتماعی	۱۰۰
خلاصه و جمع بندی کلی از رشد کفایت اجتماعی	۱۰۵
فصل سوم: ارزیابی کفایت اجتماعی کودکان.....	۱۰۷
فنون ارزیابی کفایت اجتماعی	۱۱۱
مصاحبه ها	۱۱۱
مصاحبه با کودکان خردسال	۱۱۳
مصاحبه با کودکان و جوانان	۱۱۶
مشاهده ها	۱۱۷
مقیاس های خود گزارشی	۱۲۰
ارزیابی های مستقیم تعاملات اجتماعی	۱۲۶
تحلیل تشخیصی دقت غیر کلامی	۱۲۶
مقیاس ادراک اجتماعی کودکان و نوجوانان	۱۲۷
گزینش توسط بزرگسالان	۱۲۸
مقیاس جامعه سنجی	۱۳۰
روش بازی نقش در کلاس	۱۳۰
خلاصه و جمع بندی نهایی	۱۳۰
منابع.....	۱۳۵

فهرست جدول‌ها

- جدول (۱): مقیاس‌های درجه بندی رایج ۱۲۱
- جدول (۲): مقیاس‌های درجه بندی رایج (اندازه گیری مستقیم درک اجتماعی)..... ۱۲۶

فهرست شکل‌ها

- شکل (۱) مدل‌های تعامل اجتماعی ۲۵

درباره مولف

خانم مارگارت سیمرود - کلیکمن^۱، مدرک دکتری تخصصی (Ph.D) خود را از دانشگاه جرجیا در سال ۱۹۹۰ دریافت نمود. ایشان دوره انترنی و فلوشیپ فوق دکتری خود را در بیمارستان عمومی ماساچوست دانشکده پزشکی دانشگاه هاروارد و فلوشیپ فوق دکتری علوم اعصاب را با مطالعه بر روی ساختار مغزی و عصب شناختی کودکان با اختلال نقص توجه/ بیش فعالی در بیمارستان عمومی ماساچوست (MGM)^۲ از آن آی اچ (NIH) دریافت نمود. پایان نامه دکتری ایشان برنده بهترین جایزه سال جامعه نارساخوانی اورتون شد. خانم سیمرود کلیکمن، مولف چندین کتاب و مقالات بیشماری است و علاقمند است همچنان تحقیقاتش را در زمینه‌های شکل شناسی مغز و اختلال نقص توجه/ بیش فعالی با استفاده از اسکن تصویرنگاری تشدید مغناطیسی (MRI) بر ساختار و کارکرد مغز ادامه دهد. ایشان در حال حاضر درباره اختلال نقص توجه/ بیش فعالی، سندروم کروموزوم ۱۸ (۱۸q-syndrome) و ناتوایی یادگیری غیرکلامی پژوهش می‌کنند. دکتر سیمرود کلیکمن به اتفاق دکتر پلیسکا^۳ در UTHSCSA به خاطر بررسی تاثیرات درمان دارویی بر کارکرد عصب - روانشناختی، برنده جایزه NIH شد. دکتر سیمرود کلیکمن به همراه دانشجویانش به طور مقدماتی برنامه درمان توانایی اجتماعی را با موفقیت در UT انجام داده است. اخیرا دکتر سیمرود کلیکمن برنده جایزه نخست مولفان حرفه‌ای، آکادمی ملی عصب روانشناختی بوده است. دکتر سیمرود کلیکمن، در حال حاضر استاد بخش روانشناسی و روانپزشکی دانشگاه ایالتی میشیگان است.

^۱ - Margaret Semrud-Clikeman
^۲ - Massachusetts General Hospital
^۳ - Plizska

پیشگفتار مولف

کتاب حاضر درباره توانایی اجتماعی کودکان، اطلاعات مفیدی را برای درمانگران بالینی و متخصصان تعلیم و تربیت فراهم می آورد. همچنین منبع خوبی برای والدینی که درصدد یافتن پاسخی برای مشکلات اجتماعی فرزندانشان هستند. در این کتاب سعی کردم، با آوردن نمونه‌های موردی، کوشش‌ها و موفقیت‌های کودکان با اختلالات گوناگون را به تفصیل توضیح دهم. این توضیحاتی که در قالب مثال موردی ارائه می‌دهم ماحصل بیش از ۳۰ سال تجربه کاری من با کودکان با نارسایی و بدون نارسایی تحولی است. من معتقدم که این تجربیات می‌تواند برای خواننده در حل مشکلات کودکان بویژه در ایجاد روابط و حفظ رابطه دوستی کمک کند. باعث خوشحالی من است که با بررسی آزمودنی‌های زیادی با اختلال‌های گوناگون، اطلاعات علمی و یافته تجربی هرچند اندکی را درباره توانایی اجتماعی کودکان با اختلال‌های مختلف، در این کتاب فراهم آورده‌ام.

این کتاب به منظور ارائه یک چهارچوب تحولی، جهت فهم ما از توانایی اجتماعی در سنین مختلف تنظیم شده است. کتاب حاضر با مباحثی درباره نظریه‌هایی در خصوص توانایی اجتماعی چیست، شروع می‌شود و با مباحثی از جمله روند تحولی منحصر به فرد کودکان در طی مراحل مختلف رشد و بالندگی ادامه می‌یابد. مباحث این کتاب مبتنی بر نظریه‌هایی است که تصریحا نشان می‌دهد که محیط (تربیت) در کنار آورده‌های زیستی (وراثت) نقش مهمی را در رشد و اکتساب مهارت‌های اجتماعی دارد. مهم است بدانیم قبل از اینکه، چگونه توانایی اجتماعی می‌تواند در کودک دارای اختلال، مشکل ساز باشد، چگونه تکوین توانایی اجتماعی در روند تحولی کودک، مورد توجه می‌باشد. علاوه بر این در این کتاب درباره اعضای خانواده و متولیان امور مدرسه که سهم بسیار مهمی در تحول اجتماعی دارند، بحث شده است. اطلاعات این

کتاب مبتنی بر یافته‌های تجربی معتبر و مشاهده‌های بالینی درباره تحول توانایی اجتماعی است که ممکن است در هیچ زمینه‌ای با این دقت بررسی نشده باشند. این کتاب درصدد است یک سری برنامه‌های مقدماتی برای درمانگران و روانشناسان مدرسه به منظور درک و تشخیص زمینه‌های نگرانی آنها و همینطور مرور اجمالی بر مداخلات درمانی ممکن را فراهم آورد.

در پایان باید بگوییم که، نوشتن این کتاب به من کمک کرد که تا زمینه‌های پژوهشی برای مطالعات تجربی و آزمایشگاهی را که در آینده وجود دارند را بدانم و پیدا کنم. همچنین به من کمک کرد، اهمیت درک اجتماعی را در تحول کودک بهنجار و نتیجه موفقیت آمیز آن در زندگی بر کامیابی اجتماعی و هیجانی بدانم. کار کردن با کودکان با چنین مشکلاتی و همچنین دیدن صدماتی که این مشکلات بر آنها و والدین شان داشت، دستاورد زیادی برای من داشت از جمله اینکه موجب شد که برنامه درمانی منحصر به فردی را برای هر یک از این اختلالات کشف و توسعه دهم و بتوانم به این تیپ کودکان کمک نمایم. تالیف این کتاب گرچه خیلی آموزنده بود و چیزهای زیادی را به من یاد داد اما دشوار هم بود از این جهت که مجبور بودم از منابع مختلف پیشینه و مطالب علمی را جمع آوری نمایم و بعد آنها را برابر سازی کنم و به صورت اطلاعات کلی ارائه نمایم امیدوارم که توانسته باشم مطالب را خوب جمع بندی کرده باشم. در اینجا می‌خواهم نهایت سپاس خود را از تمامی کودکانی که اجازه دادند در این پروژه با آنها کار کنم و شرایطی فراهم کنند که از آنها بیشتر یاد بگیرم، تشکر می‌کنم و نیز از دانشجویانم که همراه بودند به من فرصت دادند تا چیزهایی را یادشان بدهم و از آنها یاد بگیرم و از همه مهمتر به خاطر تلاش‌های خستگی ناپذیرشان در کار کردن با کودکان با نیازهای ویژه، صمیمانه قدردانی نمایم.

مارگارت سیمروود - کلیکمن

پیشگفتار مترجم

دنیای ما با شتاب بی بدیلی پیش می‌تازد و با هرگام مشکلات و پیچیدگی‌های آن بویژه در زمینه روابط اجتماعی بیشتر و بیشتر می‌شود اگرچه ابزارها و فن‌آوری‌ها هم زیاد شده اما انسان همچنان تشنه با هم بودن هست. بشر از روزهای آغازین دردها و رنج‌هایی زیادی از جمله؛ درد گرسنگی، سرما، گرما، بی‌خانمانی، انواع بیماری‌ها و .. تجربه کرده و کماکان نیز درگیر است اما بی‌تردید بزرگترین و کشنده‌ترین درد انسان دیروزی و امروزی درد تنهایی و بی‌کسی است. به گمان من احساس بی‌عشقی و بی‌کسی بدترین و مهلک‌ترین بیماری بشریت است. اما با این همه ابزار ارتباطی و با این همه ازدحام جمعیت، تنهایی چرا؟ مساله این است. واقعیت این است که پاسخ این سؤال ریشه در کاستی‌های تربیتی ماست. والدین آنقدر که نگران رشد و تغذیه بدنی، هوشی، آموزشی، بهداشتی و .. فرزندان خود هستند کمتر دغدغه‌ای راجع به رشد و تغذیه ارتباطی - اجتماعی فرزندان ندارند شاید کمتر از خود بپرسند که فرزند من به لحاظ ارتباطی و اجتماعی کجاست؟ در کدام پله از نردبان رشد ارتباطی و اجتماعی هست؟ و در این خصوص کمتر می‌دانند. امروزه رابطه بین نقص در مهارت‌های ارتباطی - اجتماعی با خیلی از مشکلات از جمله، مشکلات تحصیلی، شغلی، زناشویی، ابتلا به انواع بیماری‌ها موضوعی تایید شده است. با توجه به مطالبی که ارائه شد و نوشتاری که مولف ارجمند در پیشگفتار متذکر شدند، موضوع بحث این کتاب روشن می‌شود. در این کتاب صحبت از کفایت اجتماعی و اهمیت کفایت اجتماعی است که در قالب سه فصل کامل همراه با مثال موردی ارائه شده است. فصل اول به تعریف و تبیین موضوع کفایت اجتماعی و مولفه‌های کفایت اجتماعی پرداخته است. در فصل دوم فرایند رشد مهارت‌های ارتباطی - اجتماعی و رسیدن به کفایت اجتماعی در گستره رشد (نوزادی، کودکی، بزرگسالی) بررسی شده است و در فصل پایانی چگونگی ارزیابی و ابزارهای ارزیابی مهارت‌های ارتباطی و کفایت اجتماعی بحث شده است. امید می‌رود

مطالعه این کتاب برای همه مخاطبان، دانشجویان، اساتید، مربیان کودک، خانواده‌ها و .. مفید بوده باشد.

سعید رضایی

تهران: مرداد ۱۳۹۳

